

Hva skal Norge gjøre uten fosterhjemmene?

– en rapport basert på funnene i Fosterhjemsundersøkelsen 2023

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Hva kjennetegner respondentene?	5
3. Oppsummering av de viktigste funnene med anbefalte tiltak	6
3.1. Rekruttering av fosterhjem	6
3.2 Opplæring og forberedelse til oppdraget.....	9
3.3 Barnas omsorgsbehov og tilretteleggingstiltak	11
3.4 Frikjøp.....	13
3.5 Samvær.....	14
3.6 Barnas rettsikkerhet og rett til medvirkning er ikke ivaretatt.....	16
3.7 Samarbeid med barnets familie	16
3.8 Stabilitet i fosterhjemmet.....	17
3.8.1 Brudd og flyttinger.....	17
3.8.2 Samarbeid og samarbeidsvansker	18
3.9 Økonomisk risiko	19
3.10 Relasjoner og tidsperspektiv	20
3.10.1 Gjenforening.....	21
3.10.2 Adopsjon.....	21
3.11 Fosterforeldres mulighet for ivaretagelse av barnets beste.....	22
3.12 Barn i fosterhjem diskrimineres i forhold til tilgang til viktige digitale tjenester	22
3.13 Fosterforeldre på NAV - ytelser og avkortning	23
3.14 Barn har stor nytte og god utvikling i et velfungerende fosterhjem	24
3.15 Ettervern - får ungdommen gode og tilpassede etterverntiltak?.....	25
4. Det må innføres rettsikkerhet på fosterhjemsområdet og økonomiske ressurser må settes inn for å sikre forsvarlige og stabile tiltak til barna	26
5. Terningkast til kommuner.....	28

Sidetallene det henvises til i denne rapporten er hentet fra svarene på Fosterhjemsundersøkelsen fra hhv. fosterforeldrene (FU) og ungdommene (FUnG).

1. Innledning

“Hvis du ikke vet hvor du skal, spiller det ingen rolle hvor du går”, sier haren i Alice i Eventyrland. *Fosterhjemsundersøkelsen 2023* gir myndigheter, politikere og fagfolk verdifull kunnskap om det reelle landskapet i fosterhjemsomsorgen. Undersøkelsen viser vei til en bedre fosterhjemsomsorg.

Fosterhjemsundersøkelsen er ikke et tegnet kart. Det er et foto av virkeligheten slik den fortonet seg når over 1500 fosterforeldre og 260 ungdommer som bor i fosterhjem, med sine brukererfaringer, ga oss denne viktige kunnskapen.

Norge er inne i en fosterhjems Krise! Det er stor mangel på fosterhjem. Barn står i kø for å få et trygt hjem. Fosterhjemsomsorgen er grunnmuren i barneverntjenesten. 9 av 10 barn som av ulike grunner ikke kan bo hjemme med sine foreldre, bor i fosterhjem. Alle parter ønsker at disse barna skal bo i fosterhjem, framfor på institusjon, men det er vanskelig å rekruttere mange nok godkjente fosterhjem. Det er et sammensatt bilde av hvorfor vi er kommet i denne situasjonen, - at barn lever under omsorgssvikt og de ikke får rett hjelp til rett tid. Dette er alvorlig!

Samfunnet endrer seg. Vi bor mer urbant, i mindre leiligheter og har ikke nødvendigvis et rom ekstra til et barn som trenger det. Det er ytterst få som er hjemmевærende. De fleste voksne er i arbeid; både menn og kvinner, med behov for forutsigbar økonomi. Fosterhjemsomsorgen i dag er en ordning som er basert på forhistoriske samfunnsmodeller og frivillighet uten rettigheter og forutsigbarhet. Dette må det bli en endring på!

Denne rapporten har til hensikt å synliggjøre gapet mellom kartet som myndighetene har tegnet, og det virkelige landskapet. Derfor blir det fokus på mye av det som utgjør gapet og som ikke fungerer. Det betyr imidlertid ikke at det ikke gjøres en stor og verdifull innsats i fosterhjemsomsorgen og i barnevernet.

Takk til alle som står på og gjør en god jobb ute i tjenestene med barna, familiene og fosterfamiliene som dette gjelder! Dere fortjener stående applaus hver dag!

Dette er tredje året vi gjennomfører denne medlemsundersøkelse hvor vi tar tempen på fosterhjemmenes situasjon og ivaretagelse av barna. Vi i Norsk Fosterhjemsforening er ikke forskere eller analytikere, - vi er en ideell og medlemsbasert bruker- og interesseorganisasjon. Vi oppfordrer aktører på feltet til å gå inn og studere funnene i undersøkelsen. Vi lærer etter hvert om både metoder og systematikk i innhenting av dataene. Dette formidler vi etter beste evne som systematisert, anonymisert brukerkunnskap, og gjør den tilgjengelig for alle. Forskere kan gjerne ta kontakt med oss, og gjennom en konfidensialitetsavtale få tilgang til data for videre forskning på funnene. Det er mye data tilgjengelig som ikke blir vist til i denne rapporten. Vi viser til selve undersøkelsene som er anonymisert og tilgjengeliggjort.

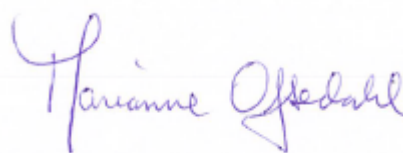
Barne- og familieministeren er i gang med å utarbeide en Fosterhjemsmelding, samt fremme forslag til lovreguleringer som skal legges frem i 2024. *Fosterhjemundersøkelsen 2023* er dermed en gavepakke til ministeren, myndighetene, nasjonale og lokale politikere og fagfeltet. Uten å ta denne brukerkunnskapen på alvor, blir det vanskelig å utvikle en kunnskapsbasert og treffsikker fosterhjemsomsorg som gir stabilitet og god kvalitet i fosterhjemmene. Vi regner med at statsråden vil bruke kunnskapen og anbefalingene flittig i utformingen av en bedre, mer rettighetsbasert og forutsigbar fosterhjemsomsorg. Hun har nå en gylden mulighet! Dersom myndighetene mener alvor med å satse på fosterhjem som tiltak for barna, forventer vi store endringer i dagens fosterhjemsomsorg. Endringer som er til det bedre for barn og fosterhjem.

Vi ønsker å bidra til at flere velger å bli fosterhjem! For hva skal Norge gjøre uten fosterhjemmene?

Norsk Fosterhjemsforening

Tone Granaas
Generalsekretær

Marianne Oftedahl
Fagsjef

2. Hva kjennetegner respondentene?

Undersøkelsene, en til de voksne og en til ungdommene, ble sendt ut februar 2023 til hovedmedlemmer i Norsk Fosterhjemsforening og deres ungdommer mellom 16 og 25 år.

Det er registrert 1528 respondenter i undersøkelsen sendt ut til fosterforeldrene. I ungdomsundersøkelsen er det 266 respondenter. Dette er ungdommer som bor i fosterhjem eller er under ettervern.

Alle respondentene har ikke svart på alle spørsmål, og det er oppgitt antall respondenter i sammenheng med hvert enkelt spørsmål/graf.

Fosterforeldrene som har svart oppgir:

- 56,4 % er fosterhjem for første gang.
- 85,5 % har barn under 18 år boende hos seg.¹
- 10,1 % har barn boende på etterverntiltak.²
- 1,8 % har ingen barn boende, men har barn på etterverntiltak oppfølging.³
- 32,1 % av fosterforeldrene har egenfødte barn/ adopterte barn under 18 år boende hos seg.⁴
- 14,5 % er enslige og alene om oppdraget.⁵
- 90,1 % er ordinære kommunale fosterhjem (inkludert slekt og nettverk), 5,6 % er statlig spesialisert fosterhjem og 5 % er privat spesialisert fosterhjem.⁶
- 18 % har fosterbarn med en annen kulturell bakgrunn.⁷
- 75 % kjente ikke barnet før plassering.⁸
- Der det forelå en relasjon før plassering, var det besteforeldre som utgjorde den høyeste andelen fosterforeldre.⁹
- 27,6 % av fosterhjems plasseringene har skjedd som en frivillig plassering med samtykke fra foreldre.¹⁰
- Flertallet av fosterforeldrene, 61,4 %, har en sosialfaglig/helsefaglig/ pedagogfaglig og/ eller barnevernsfaglig utdanningsbakgrunn.¹¹

¹ FU side 5

² FU side 5

³ FU side 5

⁴ FU side 11

⁵ FU side 12

⁶ FU side 6

⁷ FU side 23

⁸ FU side 13

⁹ FU side 14

¹⁰ FU side 61

¹¹ FU side 15

Ungdommene som har besvart undersøkelsen

Hovedpersonene selv – ungdommene – har besvart en rekke spørsmål. Det er sjelden at undersøkelser innhenter den viktige stemmen til ungdommene i fosterhjem. For oss var det avgjørende å få denne gruppen med.

- De fleste er 16-17 år, og dernest 18, 19 ,20-21 år, enkelte er i alder 22-25.¹²
- Flesteparten tar videregående utdanning, en del er lærling og noen studerer på høyskole/universitet, noen er i jobb, og noen på folkehøyskole. ¹³
- 57,9 % har bodd i fosterhjemmet de bor i, 5 år eller mer. ¹⁴
- 26,7 % oppgir å ha flyttet 3-4 ganger etter at de ikke lenger kunne bo i foreldrehjemmet (flytting fra foreldrehjemmet er inkludert). ¹⁵
- 14,2 % oppgir at de aldri har bodd med foreldrene.
- 48,7 % oppgir at de har bodd i beredskapshjem etter at de ikke lenger kunne bo med sine foreldre. 9.2% oppgir at de har bodd på institusjon. ¹⁶
- Der det forelå en relasjon før plassering, var det tante/onkel som utgjorde høyest andel i ungdommens svar. ¹⁷
- 56.6. % av ungdommene hadde ikke relasjon til fosterforeldrene før de flyttet inn i fosterhjemmet. ¹⁸

3. Oppsummering av de viktigste funnene med anbefalte tiltak

3.1. Rekruttering av fosterhjem

Altfor mange barn står i kø med livene sine på vent. Det er en fosterhjems Krise med stor mangel på fosterhjem, og det er vanskelig å rekruttere nye fosterhjem. Det bør settes inn tiltak som vi anbefaler i denne rapporten, slik at Norge i større grad kan beholde og gjenbruke eksisterende gode fosterhjem. Stabilitet i fosterhjemmene er en veldig viktig faktor. Da må rammebetingelsene endres slik at flere kan stå trygt i oppdraget, og barna unngår utilsiktede flyttinger.

Fosterforeldre anbefaler disse viktigste tiltakene for å rekruttere flere fosterhjem:¹⁹

- 66,2 % «Å gi frikjøpte fosterforeldre rettigheter og beskyttelse som om de var arbeidstakere» (oppsigelsesvern, tjenestepensjon, yrkesskadedekning, rett til sykepenger fra 1. dag, o.l.)
- 64,2 % «Fosterhjemsoppdrag er et komplisert rehabiliterings- og omsorgsoppdrag, det må anerkjennes som en viktig jobb, og ikke baseres på frivillighet og en dugnadside».

¹² FUn side 3

¹³ FUn side 4

¹⁴ FUn side 6

¹⁵ FUn side 10

¹⁶ FUn side 11

¹⁷ FUn side 10

¹⁸ FUn side 10

¹⁹ FU side 178

- 51,2 % «Sikre at barn ikke må leve i midlertidighet over mange år i et fosterhjem, og etter 3 år i fosterhjemmet skal plasseringen vurderes å ikke lenger være midlertidig men permanent».
- 49,6 % «Staten må ha ansvar for både kvaliteten og økonomien i fosterhjemsomsorgen, ikke overlates til varierende kommunebudsjetter og enkeltpersoners kompetanse».
- 45,3 % «At barnet får rett til å bestemme i egen barnevernssak og ikke bli presset til samvær eller tilbakeføring det ikke ønsker
- 44,6 % «Styrke barnas rettssikkerhet ved å gi fosterforeldre rettigheter til å påklage barnevernets avgjørelser samt andre offentlige etaters avgjørelser som gjelder barnet».
- 39,4 % «Sikre at barn/ungdom med store omsorgsbehov får krav på spesialiserte tiltak og ikke plasseres i ordinære fosterhjem».
- 30,1 % «Bedre økonomiske forutsetninger, høyere utgiftsdekning og godtgjøring/grunnstøtte»
- 24,1 % «Lovreguleringer innen fosterhjemsomsorgen som gjør at kommunene pålegges å følge lik praksis og ikke bare anbefalinger og retningslinjer».

Hvorfor velger familier å bli fosterhjem:

- Fosterforeldre er motivert for oppdraget fordi de ønsker å gjøre en forskjell for barn og unge.
- Fosterforeldre opplever frustrasjoner over systemet. Det er ikke barnet som gjør at fosterforeldre opplever det vanskelig å være fosterhjem.

Fosterforeldre sier de største utfordringene ved å være fosterhjem er at²⁰:

- 58,3 % Barnet/ungdommen har store omsorgsbehov
- 37,6 % Manglende partsrettigheter som fosterforelder til å ivareta barnets beste
- 36,5 % Samværsordninger som ikke er til barnets beste
- 35,4 % Manglende avlastningsmuligheter for fosterhjemmet
- 30,4 % Det går utover familiens økonomi
- 24,9 % Manglende forståelse, hensyn og kompetanse fra barneverntjenesten overfor barnet/ungdommen
- 24,6 % Ivareta fosterhjemmets egenfødte/ adopterte barn

På spørsmål om de ville tatt på seg et nytt fosterhjemsoppdrag, var svarene som følger²¹:

- 46,5 % svarte nei.
- 27,1 % svarte vet ikke.
- 22,4 % svarte ja.

²⁰ FU side 175-77

²¹ FU side 29

På spørsmål om de ville gått inn i et nytt fosterhjemsoppdrag etter at nåværende oppdrag avsluttes, var svarene som følger²²:

- 51,2 % svarte nei.
- 27,2 % svarte vet ikke.
- 15,9 % svarte ja.

De 78,4 % som svarte nei eller vet ikke, krysset av slik på begrunnelse for det²³:

- 46,4 % Den psykiske påkjenningen ved å være fosterforelder er for stor
- 41 % Arbeidsbelastningen ved å være fosterforeldre er for stor
- 32,8 % For lite støtte fra barneverntjenesten i et fosterhjemsoppdrag
- 32,2 % For gammel til å ta på oss et fosterhjemsoppdrag
- 27 % Fosterhjemsoppdraget går for mye utover familiens økonomi
- 21,9 % Opplever at fosterhjemsoppdraget går for mye ut over andre barn i hjemmet
- 18,6 % Jeg ønsker å vie jobb eller andre deler av livet mer oppmerksomhet

På spørsmål om de vil anbefale andre å bli fosterhjem, var svarene som følger²⁴:

- 27,1 % svarte nei
- 29,7 % svarte vet ikke
- 42,5 % svarte ja

Flere peker på at dersom de skulle blitt fosterhjem på ny, ville de ikke ønsket å være kommunalt fosterhjem grunnet dårlige erfaringer, men de kunne blitt fosterhjem for statlig eller privat aktør med helt andre rammevilkår og oppfølging,

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Overordnede rettssikkerhetshensyn som må ivaretas for barn i fosterhjem
 - Rettigheter for barn i fosterhjem og fosterhjemmet utformes for å ivareta barnets og hjemmets behov, og forankres i lov og forskrift.
 - Alle avgjørelser må begrunnes i barnets beste og ivaretagelse av hjemmets stabilitet. Barn må så langt det er mulig få være et vanlig barn med rett til utvikling.
 - Avgjørelser av betydning for rettigheter til barn og fosterhjem anses som enkeltvedtak og behandles i henhold til regler for dette. Fosterforeldre får klagerett.
 - Det innføres et hurtigarbeidende kompetent juridisk klageorgan som kan avgjøre klager. Organet skal også ha meglingskompetanse og skal ha plikt til å bistå ved samarbeidsvansker. Der det er forhold som kan true hjemmets stabilitet, skal organet ha bistandsplikt og sørge for tiltak som ivaretar barn og fosterhjem

²² FU side 29

²³ FU side 30

²⁴ FU side 29

- Anerkjennelse fosterforeldrenes viktige rolle i samarbeidet med barneverntjenesten og foreldrene om ivaretagelse av barnet.
- I alle avgjørelser barneverntjenesten treffer av betydning for barnet og fosterhjemmet, får fosterforeldrene medbestemmelsesrett, innsynsrett og klagerett.
- Hensyn til barnets beste skal ikke settes til side av hensyn til økonomi
- Fosterforeldre gis lovhjemlede rettigheter og verneordninger som arbeidstakere der de frikjøpes som ledd i fosterhjemsoppdraget med lønn og pensjonsrettigheter med mer se nærmere punkt 3.4.
- Fosterhjemsoppdraget er å anse som en kompleks omsorg- og rehabiliteringsjobb, - en fosterfamilie er derfor ikke en vanlig familie.
 - Fosterhjemmet må ivaretas og man må utforme krav som sikrer forsvarlighet i dette som tiltak for alle medlemmene av fosterhjemmet.
 - Fosterforeldrenes egenfødte barn/ adopterte barn må ivaretas.
 - Det sikres at alle medlemmer av fosterhjemmet er dekket av forsikringsordninger ved personskade. Det innføres forsikringsdekning ved tingskade.
 - I saker der fosterforeldre anklages for urettmessige forhold, må det sikres forsvarlige tiltak og ordninger som ivaretar betryggende saksbehandling for ivaretagelse av barnet og fosterhjemmets situasjon og rettsikkerhet.
- Barn vil etter hvert få en tilknytning til fosterhjemmet. Innholdet i rett til familieliv i fosterhjemmet operasjonaliseres og gjøres til rettigheter med et definert innhold. Barns situasjon i fosterhjemmet vurderes etter 3 år med fokus på å sikre barnets stabilitet og tilhørighet i fosterhjemmet, der dette er til barnets beste. Man må sikre ordninger som gjør at barn ikke skal leve sin oppvekst i midlertidighet og ikke vite hvor det skal høre til. Tiltak som innføring av oppvekstadsopsjon, adopsjon el annet tiltak som ivaretar stabilitet skal vurderes innført.
- Staten overtar ansvar for økonomi og kvalitet i fosterhjemsomsorgen slik at det ikke overlates til den enkelte kommune
- Fosterforeldre skal ha fulle partsrettigheter i barnets barnevernssak. Barnet har behov for å ha fosterforeldre (de som ofte kjenner barnet best) som kan stå på for barnet. De kan bidra til å avdekke helheten ved hjelp av innsyn i saken og rett til å utøve kontradiksjon. De må få kunne klage på avgjørelser som ikke ivaretar barnets beste. Avgjørelser fra barneverntjenesten som gjelder flytting av barnet ut av fosterhjemmet, skal alltid overprøves av nemnda. Dette for å sikre barnets beste

3.2 Opplæring og forberedelse til oppdraget

Et fosterhjemsoppdrag er en kompleks omsorgs- og rehabiliteringsjobb. Fosterforeldre er ikke vanlige foreldre, eller en vanlig familie. Derfor er opplæring særdeles viktig.

Opplæring

- Kun 68 % oppga å ha mottatt opplæring forut for plassering. ²⁵

²⁵ FU side 17

- 31,6 % er helt eller litt uenig i at de har fått tilstrekkelig opplæring i forkant av fosterhjemsoppdraget. ²⁶
- 30,6 % er helt eller litt uenig i at de har fått tilstrekkelig opplæring og tilgang til ekstra kompetansepåfyll ved behov under plasseringen. ²⁷
- 39,6 % er helt eller litt uenig i at de har mottatt opplæring som gjorde dem forberedt på hva de kunne møte av utfordringer. ²⁸
- I *Fosterhjemsundersøkelsen 2022*– er det dokumentert store mangler i særskilte opplæringsbehov i forhold til barn med traumer, annen religion, funksjonsnedsettelse, annen etnisk bakgrunn, annen seksuell legning. ²⁹

Dette er mangler som må adresseres spesielt i opplæringsmodulene i SOLID og annen opplæring.

Flertallet anser belastningen ved utføring av fosterhjemsoppdraget har vært mye større eller større enn forventet³⁰

- 67,9 % oppgir at arbeidsbelastningen har vært mye større eller større enn forventet.
- 74,5 % oppgir at den psykiske påkjenningen ved oppdraget har vært mye større eller større enn forventet.

Mangelfull informasjon i forkant av oppdraget³¹

- 42,9 % av fosterforeldrene er helt eller litt uenig i at barnevernstjenesten formidlet alle relevante opplysninger til dem før innflytting i fosterhjemmet.
- 36,4 % var helt uenig eller litt uenig i at de hadde fått informasjon om barnets fungering og fysiske og psykiske helse før innflytting i fosterhjemmet.

Fosterhjemsavtalen og gjennomgang av denne

- 22,5 % oppga at de ikke hadde gjennomgått avtalen med oppdragsgiver før plassering
- Kun halvparten av fosterforeldrene oppga at de deretter hadde en form for jevnlig gjennomgang av avtalen med oppdragsgiver. ³²
- 35,7% svarte nei på at de hadde en jevnlig gjennomgang av avtalen. ³³

²⁶ FU side 20

²⁷ FU side 20

²⁸ FU side 20

²⁹ Fosterhjemsundersøkelsen 2022, kapittel 8.

³⁰ FU side 28

³¹ FU side 166

³² FU side 37

³³ FU side 38

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Fosterforeldre gis lov forankret krav på realistisk opplæring. Det må fremkomme tydelig hvilke situasjoner de kan risikere å komme opp i både når det gjelder økonomisk risiko, samarbeidsproblemer, ingen klageadgang, lav rettsikkerhet for barnet og fosterforeldrene og så videre.
- Tilgang til gruppeveiledning etter fosterforeldrenes behov og mestringsituasjon.
- Fosterforeldre som opplever mye større arbeidsbelastning enn forventet, må ha krav på tiltak som gjenoppretter stabilitet i fosterhjemsoppdraget slik at det ikke blir slitasje som kan føre til brudd og flytting av barnet.
- Fosterforeldre må få tilgang på psykologisk bistand og støttetiltak ved behov.
- Det skal være et støttestillas rundt fosterhjemmet slik at hjemmet føler seg trygt og ivaretatt. Hjemmet skal sikres hjelp og støtte 24/7, 365 dager i året.
- Fosterhjemmets egenfødte /adopterte barn må få tiltak og oppfølging slik at disse ivaretas forsvarlig under fosterhjemsplasseringen.
- Fosterhjemmet må ha krav på forsvarlige arbeidsforhold og oppdragsforhold.
- Fosterhjemsavtalen må gjennomgås i forkant av plassering, slik fosterforeldrene forstår alt innhold.
- Dagens fosterhjemsavtale må endres vesentlig slik at den ivaretar fosterhjem og barnet bedre. Barneverntjenesten skal ikke ensidig ha rett til å foreta vesentlige endringer i avtalte vilkår.
- Fosterhjemmet må settes i stand til å ivareta barnets behov, og må ikke få for store utfordringer i forhold til mestringsevnen i fosterhjemmet og sin kapasitet.
- Fosterhjemmet skal ha krav på all informasjon om barnet og en realistisk beskrivelse av hva omsorgsoppdraget forventes å innebære. Dette før man kan si ja til et fosterhjemsoppdraget. Rett på tilgang på informasjon gjelder også underveis i oppdraget.

3.3 Barnas omsorgsbehov og tilretteleggingstiltak

- Kun 10,6 % av respondentene er spesialiserte fosterhjem som statlige eller fosterhjem hos privat leverandør. Resten er ordinære kommunale fosterhjem. ³⁴
- 87 % av fosterforeldrene opplever at barnet har større omsorgsbehov enn barn på samme alder. Dette omfatter psykiske vansker (73 %), tilknytningsvansker (69 %), adferdsvansker (63,8 %), lærevansker (55,5%), sterke smerteuttrykk (49,7%), nevroutviklingsforstyrrelser (34,7 %) nedsatt funksjonsevne (38.8%) med mer. ³⁵
- 61,8 % av barna mottok hjelp fra BUP. ³⁶
- 55,4 % mottok hjelp fra PPT. ³⁷
- 45,5 % svarte nei på at det var gjennomført tverrfaglig helsekartlegging av barnets fysiske og psykiske helse og mestringsnivå. 6,5 % visste ikke om det var gjennomført. ³⁸

³⁴ FU side 6

³⁵ FU side 63

³⁶ FU side 72

³⁷ FU side 72

³⁸ FU side 65

- Om lag 63,8 % av de hvor helsekartlegging var gjennomført, sa at det hadde gitt fra svært stor grad til i noen grad, nyttig informasjon om rett oppfølging i fosterhjemmet.³⁹
- 26,3% er enig i at barneverntjenesten tilbyr tilpasset hjelp til barnet, mens 24,8% er litt enig, 14,3% er verken enig eller uenig, 11,5 % er litt uenig og 13,4 % er helt uenig.⁴⁰
- 29,2 % er enig i at barneverntjenesten tilbyr tilstrekkelig oppfølging av barnet, mens 26,3% er litt enig, 11,9% er verken enig eller uenig, 17,1% er litt uenig og 10,6% er helt uenig.⁴¹
- 38,5 % er enig i at barneverntjenesten tilbyr tilstrekkelig oppfølging av fosterhjemmet, mens 25,3% er litt enig, 11,5% er verken enig eller uenig, mens 12,6 % er litt uenig og 10,8 % helt uenig.⁴²

Det er behov for mer hjelp til fosterfamilien/fosterbarnet.

Følgende prosent omfatter i svært stor grad, i stor grad, eller i noen grad behov for⁴³:

- 60,5 % mer spesialisert veiledning til fosterforeldrene
- 62,9 % mer opplæring til fosterforeldrene
- 59,6% mer tilrettelegging i barnehage/ skole
- 55,9 % mer avlastning
- 54 % mer koordinering mellom ulike tjenester i kommunen som for eksempel skole og barnevern
- 53,3 % mer oppfølging fra barneverntjenesten
- 39,1 % mer tilrettelagt fritidstilbud for barnet/ungdommen

Spesialiserte fosterhjem (statlig/privat regi) er i mye større grad dimensjonert og rigget til å ivareta barn med store helseutfordringer og store omsorgsbehov. I dag er det et kunstig skille mellom de som er spesialiserte statlige fosterhjem og de som er ordinære kommunale fosterhjem. Dette til tross for at mange barn med store behov bor i kommunale fosterhjem like gjerne kunne vært i spesialiserte fosterhjem. Mange av de kommunale fosterhjemmene er forsterkede; det er satt inn tiltak, men disse er avhengig av at barneverntjenesten setter inn tiltak i det enkelte tilfellet. Disse forsterkningstiltakene beror ofte på kommunens økonomi, samt barnevernstjenestens forståelse av behovet. Det er ikke klageadgang på disse avgjørelsene om forsterkningstiltak, eller mangel på disse.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Alle barn som flyttes ut av hjemmet skal ha krav på tiltak som ivaretar deres behov.
- Alle barn skal få tverrfaglig helsekartlegging
- Barn som flyttes ut av hjemmet med behov for spesialiserte tiltak, har krav på å få dette.

³⁹ FU side 66

⁴⁰ FU side 93

⁴¹ FU side 93

⁴² FU side 166

⁴³ FU side 71

- Det fastsettes kriterier for hvilke barn som skal ha rett på spesialiserte tiltak
- Bufetat gis plikt til å tilby spesialiserte tiltak til kommunene.
- Tilbudet av spesialiserte fosterhjem bygges vesentlig ut.
- Et fosterhjem har krav på endret status til spesialisert tiltak der barnets behov tilsier det
- Det må fastsettes konkrete krav til barneverntjenestens oppfølging av barn og fosterhjem.
- Faglige rammevilkår for tiltak inn i fosterhjemmet lovfestes. Dette omfatter bla annet lovhjemlede rettigheter til følgende tiltak: avlastningstiltak, kvalifiserte veiledningstiltak, rett til miljøarbeider inn i hjemmet, støttekontakt, leksehjelp, tilbud om gruppeveiledning, rett på opplæring, kursing med mer.
- Avgjørelser som gjelder disse forhold anses som vedtak og kan påklages av fosterforeldrene.
- Barn som har krav på tjenester fra ulike offentlige tjenester, har krav på koordinerte tiltak.

3.4 Frikjøp

Frikjøp er et viktig tilretteleggingstiltak begrunnet i barnets omsorgsbehov, hjemmets behov og stabilitet.

- 50,4 % av respondentene er frikjøpt enten selv eller ektefellen, i tillegg er i nærmere 6 % av fosterhjemmene begge fosterforeldre frikjøpt. ⁴⁴
- 53,8 % anser grad av frikjøp i samsvar med behovet. ⁴⁵
- 21,6 % anser de i for liten grad er frikjøpt i forhold til behovet. ⁴⁶

Frikjøpsordninger er i dag uten lovregulerte, fastsatte rettigheter og verneordninger. Det medfører stor usikkerhet, økonomiske risiko og uforutsigbarhet for mange fosterforeldre.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Fosterforeldre gis lovhjemlede rettigheter der hensynet til fosterhjemsoppdraget gjør at de helt eller delvis ikke kan være i jobb utenfor hjemmet, men i stedet er på jobb for det offentlige i fosterhjemmet.
- Frikjøpsordning utformes ut fra at det offentlige, ikke den enkelte fosterforelder, skal bære økonomisk og juridisk risiko for ivaretagelse av fosterbarns omsorgsbehov. Dette innebærer:
 - Frikjøpte fosterforeldre gis lovhjemlede rettigheter og verneordninger, og rettigheter som arbeidstakere. Det utformes ordninger som sikrer forutsigbare frikjøpsavtaler og beskyttelse mot inntektstap og økonomisk tap for øvrig.

⁴⁴ FU side 44

⁴⁵ FU side 53

⁴⁶ FU side 53

- Beslutninger i barneverntjenesten som gjelder frikjøp anses som enkeltvedtak og behandles deretter.
- Det gis full erstatning for tap av inntekt i perioden man er frikjøpt, og med rett på årlig oppregulering lik andre ansatte har. Fastsatt lønnsnivå kan ikke nedsettes i løpet av fosterhjems plasseringen. De som ikke har jobb å bli frikjøpt fra (studenter, arbeidsledige med mer) gis inntekt tilsvarende minimum 4 G.
- Det inngås og legges til rette for langvarige frikjøpsavtaler der barnets behov tilsier at det er behov for langvarig frikjøp.
- Det innføres oppsigelsesvern i forhold til nedskalering av frikjøpstiltaket.
- Fosterforeldre som må si opp sin jobb utenfor hjemmet grunnet fosterhjemsoppdraget, sikres ordninger som ivaretar økonomisk trygghet. Disse skal gis en jobbgaranti i kommunen på tilsvarende lønns- og pensjonsvilkår. Det er det offentlige, ikke den enkelte fosterforelder, som skal bære økonomisk og juridisk risiko for ivaretagelse av fosterbarns omsorgsbehov.
- Fosterforeldre gis rett til utvidete permisjonsrettigheter i jobb utenfor hjemmet i forhold til dagens ordninger. Eksisterende permisjonshjemler utvides.
- Rett på ferie og avlastningsordninger.
- Innføring av gode pensjonsordninger –tjenstepensjonsordninger- som gir økonomisk trygghet. Dette innebærer rett til tjenstepensjonsordninger tilsvarende ordninger ansatte i kommunen har og som omfatter alderspensjon, AFP, uførepensjon og etterlattepensjon. Det innføres lov forankret rett til sykepenger fra første dag, rett på feriepenger og yrkesskadedekning, samt ulykkesforsikring.
- Det innføres krav til et forsvarlig arbeidsmiljø og ivaretagelse av fosterhjemmet.

3.5 Samvær

Samværsordninger som ikke ivaretar barnets behov, er utfordrende for mange fosterhjem.

- 41,1 % av fosterforeldrene er helt uenig eller litt uenig i at samværsgraden, antall, lengde og eventuelt fravær av samvær som er bestemt er til det beste for barnet/ ungdommen.⁴⁷
- 38,1 % av fosterforeldrene er helt enig, eller litt enig, i at det er til det beste for barnet/ ungdommen.⁴⁸
- 87 % av ungdommene svarte ja på at de hadde/hadde hatt samvær med sine foreldre.⁴⁹
- 53 % av disse svarte ja på at det var noe de selv ønsket, 21 % svarte nei og 15 % visste ikke.⁵⁰
- 62,6 % av ungdommene svarte ja på at de opplever samvær med sine foreldre som trygt og forutsigbart, 20,2 % svarte nei, og 17,2 % svarte vet ikke.⁵¹

⁴⁷ FU side 137

⁴⁸ FU side 137

⁴⁹ FUn side 20

⁵⁰ FUn side 20

⁵¹ FUn side 22

- 25,5 % av ungdommene har opplevd at de ønsket å treffe sine foreldre, men ikke fikk lov. 72,7% har ikke opplevd dette, 1,8 % svarte vet ikke.⁵²

Forsøk på å endre samværsordningen

- 42,5 % av fosterforeldrene sier at foreldrene har vært uenig i samværsordningen, og at de har forsøkt å få den endret. 58,7 % av disse foreldrene har anlagt sak i nemnda.⁵³
- 22 % av fosterforeldrene sier de har vært uenig i samværsordningen og forsøkt å få den endret.⁵⁴
- 19,3 % av fosterforeldrene sier fosterbarnet/ungdommen har vært uenig i samværsordningen og forsøkt å få den endret.⁵⁵

Hva synes fosterforeldrene fra deres ståsted som fosterforelder, er en ideell samværsordning?

- 45,8% at de hadde mye mer innflytelse til å stoppe eller endre samværsordningen ut fra barnets/ungdommens beste.⁵⁶
- 38,2 % at barnet/ungdommen selv fikk avgjøre om hen vil ha samvær eller ikke.
- 23,2 % at barneverntjeneste organiserte og fulgte opp alt.
- 22,9 % at barnevernet var lovpålagt å jobbe med samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre, for å bedre samarbeidet og samværet til det beste for barnet.

Samvær og identitet

70,8 % av fosterforeldrene er helt eller litt enig i at samvær med familie er en viktig arena for barnets identitetsutvikling.⁵⁷

På spørsmål om fosterforeldre har opplevd at barneverntjenesten har bedt deg tvinge barnet til å ha samvær med barnet selv om det ikke har lyst, svarte fosterforeldrene:⁵⁸

- 70,7 % sier nei.
- 17,7 % sier ja, tvunget gjennom bruk av press overfor barnet (overtagelse trusler og eller spille på samvittighet)
- 3,8 % ja barnet ble fysisk tvunget ved fastholding eller bæring
- 8,1 % ja, annet

⁵² FUnge side 28

⁵³ FU side 138-39

⁵⁴ FU side 138

⁵⁵ FU side 138

⁵⁶ FU side 141

⁵⁷ FU side 137

⁵⁸ FU side 88

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn skal ikke tvinges til samvær.
- Fosterforeldre må få rett til å stanse samvær der de opplever at dette ikke er til barnets beste, og til å bringe sak inn for nemnda til overprøving av samværs spørsmålet. Tilsvarende må fosterforeldre ha rett til å utvide samvær når det behov for det.

3.6 Barnas rettsikkerhet og rett til medvirkning er ikke ivaretatt

- 25,2 % av fosterforeldrene er helt eller litt uenig i at rettsikkerheten for barnet er tilfredsstillende ivaretatt av barneverntjenesten. 11 % vet ikke.⁵⁹
- 47,6 % er helt eller litt enig i at den er tilfredsstillende ivaretatt.
- 34,9% av ungdommene sier at de i noen grad/i liten grad/i svært liten grad har fått mulighet til å medvirke i dialog med barneverntjenesten og sin kontaktperson.
- 39 % av ungdommene anser at de i noen grad/i liten grad/i svært liten grad, har hatt reell påvirkning i dialog med barneverntjenesten og egen kontaktperson.
- 49 % av ungdommene sier at de i svært stor grad/i stor grad/, har fått mulighet til å medvirke i bestemmelsene rundt samvær
- 43% av ungdommene sier de i noen grad, i liten grad og i svært liten grad, har fått mulighet til å medvirke i bestemmelsene om samvær.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn må få partsrettigheter fra de er 10 år.
- Barnas medvirkning må styrkes betydelig, slik at barnas rettigheter respekteres.
- Fosterforeldre må få rettigheter til å sikre barnets medvirkning der denne mangler. For eksempel ved å kunne klage til barnevern og statsforvalter, uten at dette medfører risiko for fosterhjemsoppdraget og flytting.
- Fosterforeldre må ha rett innsyn i barnets mappe og informeres /oppdateres løpende underveis.

3.7 Samarbeid med barnets familie

Der det er et godt samarbeid mellom fosterforeldre og barnets foreldre, vil dette være viktig for fosterhjemmets stabilitet, og barnets mulighet til å fortelle gode historier om egen oppvekst og identitet.

- 44,3 % av fosterforeldrene var helt enig eller litt enig i at barneverntjenesten tilbyr tilstrekkelig veiledning i hvordan forholde seg til barnets slekt og familie mens 31,1. % var helt eller litt uenig.⁶⁰

⁵⁹ FU side 94

⁶⁰ FU side 94

- 56 % av ungdommene svarte ja på at det var et bra samarbeid mellom fosterforeldrene og egne foreldre, 11 % svarte nei og 16 % svarte vet ikke.⁶¹

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Foreldre skal ha rett til oppfølging og hjelp etter en frivillig eller tvungen omsorgsovertagelse.
- Fosterforeldre og foreldre må få rett på hjelp fra barneverntjenesten til å få etablert et godt samarbeid. Tiltak som for eksempel Brobyggerprogrammet må settes inn der det er mulig. Barneverntjenesten skal legge til rette for treffpunkt mellom foreldre og fosterforeldre uten barn til stede, og sammen med dem utarbeide en plan for samarbeid.
- Der det er mulig og hensiktsmessig, skal barneverntjenesten legge opp til at foreldre og fosterforeldre har direkte kontakt.
- Fosterforeldre skal ha rett til veiledning med hensyn til hvordan de bør forholde seg til barnets slekt og familie.

3.8 Stabilitet i fosterhjemmet

3.8.1 Brudd og flyttinger

- 31% av fosterforeldrene hadde vært i en situasjon hvor de selv hadde vurdert å si opp oppdraget, men ikke gjort det.⁶²

I tilfeller det er en uplanlagt flytting:

- 37,1 % sa at det var fosterhjemmet som sa opp oppdraget.⁶³
- 18,5 % sa at det var barneverntjenesten som sa opp oppdraget.
- 23,2 % av tilfellene oppga at det enighet mellom barneverntjenesten og fosterforeldrene om å avslutte oppdraget.
- Ved oppsigelse fra barneverntjenesten svarer 78,6 % av fosterforeldrene at de ikke ble informert om at de kan ha rett til å påklage avgjørelsen.

Fosterforeldrene oppgir blant annet disse årsakene til at de måtte avslutte plasseringen:⁶⁴

- 48,7 % sa at barnet/ungdommen hadde større omsorgs- og rehabiliteringsbehov enn det fosterhjemmet kunne ivareta.
- 35,3 % sa det var manglende/dårlig samarbeid med barneverntjenesten.
- 29,3 % sa at barnet/ungdommen avviste omsorgen som ble gitt.

⁶¹ FUn side 26

⁶² FU side 81

⁶³ FU side 77

⁶⁴ FU side 79-80

3.8.2 Samarbeid og samarbeidsvansker

- 54,3 % av fosterforeldrene er helt enig i at det er et godt samarbeid mellom barneverntjenesten. 21,3 % er litt enig, 9,2 % er litt uenig og 6,7 % er helt uenig. 7,6 % er verken enig eller uenig.⁶⁵
- 35,3 % av fosterforeldrene har hatt samarbeidsvansker/ konflikt med barneverntjenesten.⁶⁶
- 11,4 % av fosterforeldrene har hatt samarbeidsvansker/ konflikt med veileder.⁶⁷
- 3,1 % av fosterforeldre har hatt konflikt med Bufetat, mens 0,9% har hatt konflikt med privat oppdragsgiver.⁶⁸

Årsak til samarbeidsvansker/ konflikt med barneverntjenesten angis som:

- 27,2 % oppga at det var uenighet om hva som er barnets/ungdommens behov og hvilke tiltak barnet/ungdommen og fosterhjemmet trenger.
- 22,2 % oppga hyppige skifter av kontaktperson.
- 18,8 % mente at for mange samvær som oppleves å ikke være til barnets beste.
- 17 % oppga manglende muligheter for fosterforeldre til å ta del i viktige beslutningsprosesser.⁶⁹

Av de som har opplevd samarbeidsutfordringer, sier de at dette er konsekvenser for fosterhjemsoppdraget:

- 50,2 % Jeg kan ikke anbefale andre å bli fosterforeldre
- 48,7 % Det har gått utover andre i fosterhjemmet (fosterforeldre/egenfødte- eller adopterte barn)
- 36,8 % Barnet/ungdommen får ikke de tiltakene/ den oppfølgingen hen trenger
- 56,3 % av fosterforeldre opplever ikke å ha noe sted å henvende seg for å få hjelp ved samarbeidsvansker med barneverntjenesten.
- 34,2 % av fosterforeldre som har avtale med barneverntjenesten, er enig eller litt enig i at de er bekymret for at oppdragsgiver sier opp avtalen og flytter barnet hvis det oppstår en konflikt eller samarbeidsproblemer.⁷⁰

Fosterforeldre sier følgende kan bidra til bedre samarbeid:⁷¹

- 42,9 % Større anerkjennelse av fosterhjemmets kompetanse og at de kjenner barnet/barna best

⁶⁵ FU side 94

⁶⁶ FU side 98

⁶⁷ FU 94

⁶⁸ FU side 94

⁶⁹ FU side 99-104

⁷⁰ FU side 101

⁷¹ FU side 102

- 30,4 % Rett til å påklage avgjørelser jeg er uenig i til et overordnet organ som kan overprøve avgjørelsen.
- 28,8 % Like partsrettigheter som foreldre.
- 28,7 % Bedre forutsigbarhet og lovregulerte rettigheter som avtalen med oppdragsgiver er basert på.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Samarbeidsvansker skal ikke medføre risiko for at barnet må flytte ut av fosterhjemmet.
- Ved samarbeidsvansker skal fosterforeldre ha rett til å få hjelp fra en instans utenfor barnevernet. Det skal fastsettes tiltak som løser vanskene.
- Barn skal ikke flyttes ut av fosterhjemmet uten at det overprøves av Barneverns –og helsenemnda om det er til barnets beste. Fosterforeldre skal alltid være part.
- Fosterforeldre skal ha rett til å medvirke i alle spørsmål som gjelder barnet og anses som en viktig samarbeidspartner under hele fosterhjems plasseringen.
- Ved flytting av barnet fra fosterhjemmet skal fosterhjemmet få hjelp til å bearbeide sorgen og tapet.
- Retten til familieliv for barnet og fosterfamiliens medlemmer, skal ivaretas med konkrete rettsregler slik at relasjonene beholdes også etter en eventuell flytting/tilbakeføring. For eksempel ved samværsavtale og ved å være avlastningshjem/besøkshjem.

3.9 Økonomisk risiko

Fosterhjemsoppdraget påfører ofte fosterfamilien økonomisk tap!

- 46,7 % er helt enig eller litt enig i at fosterfamiliens økonomiske trygghet har blitt svekket på grunn av oppdraget.⁷²
- 48,2 % er helt uenig eller litt uenig ei at grunnstøtte og kompensasjon for tap av inntekt utenfor hjemmet samt barnetrygd er tilstrekkelig.
- 45,6 % er helt uenig eller litt uenig i at etableringstilskuddet ved oppstart er tilstrekkelig.
- 43,3 % er helt uenig eller litt uenig i at det er enkelt å få dekket ekstraordinære utgifter som oppstår.
- 47,7 % er helt uenig eller litt uenig i at barneverntjenesten dekker alle nødvendige ekstrautgifter som oppstår i tillegg til den månedlige utgiftsdekningen

Frikjøp fra jobb utenfor hjemmet påfører fosterforeldre risiko for økonomisk tap

- 58,1 % sier de blir kompensert fullt ut for tapt arbeidsinntekt, 23.6 % svarer nei og 18.3% vet ikke.⁷³

⁷² FU side 59

⁷³ FU side 46

- 70,2 % sier at de ikke blir fullt kompensert for tapt opparbeidelse av tjenestepensjon, 14,4, % svarer ja at de blir kompensert og 15,4 % vet ikke.⁷⁴

Fra Fosterhjemsundersøkelsen i 2022 kommer det frem at rundt 20 % av de frikjøpte fosterforeldrene måtte si opp sin jobb utenfor hjemmet grunnet oppbrukt rett til permisjon.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Et fosterhjemsoppdrag skal ikke påføre fosterhjemmet økonomisk risiko eller økonomisk tap.
- Fosterforeldre som frikjøpes skal sikres erstatning for fullt lønnstap, og sikres gode offentlige pensjonsordninger, og stilles som om de er arbeidstakere - se krav til dette i pkt 3.3.
- Alle fosterhjem skal ha krav på grunnstøtte uavhengig av om de er frikjøpt eller ikke, som utbetales per fosterbarn.
- Alle nødvendige utgifter og utlegg relatert til omsorgsoppdraget skal dekkes av det offentlige.
- Avgjørelser av økonomisk betydning anses som enkeltvedtak, med krav til saksbehandling og rett til klageadgang.
- Staten garanterer ved hvert fosterhjemsoppdrag at fosterhjemmet ikke skal påføres økonomisk tap, og at hjemmet får de tiltak som trengs for å kunne utføre og stå i fosterhjemsoppdraget. Krav skal kunne rettes direkte mot staten.
- Barnet og fosterhjemmet skal ha en offentlig garanti for at økonomiske hensyn ikke overstyrer barnets beste og forsvarlig ivaretagelse av alle i fosterhjemmet.

3.10 Relasjoner og tidsperspektiv

Flertallet av barna hadde ikke relasjon til fosterhjemmet da de flyttet inn, og fosterforeldrene ønsker langvarige relasjoner til fosterbarnet.

- 82,4 % av fosterforeldrene tenker at barnet skal fortsette å bo i fosterhjemmet utover 18 års-dagen.⁷⁵
- Over 68 % av fosterforeldre anser at barnets/ungdommens tilhørighet er i fosterhjemmet.⁷⁶
- 57,7 % av ungdommene som svarte, anser at de har sin tilhørighet i fosterfamilien.⁷⁷
- 18 % av ungdommen oppgir at tilhørigheten oppleves å være i både familien og fosterfamilien.⁷⁸
- 3,6 % av ungdommene oppgir hos sin øvrige familie.⁷⁹

⁷⁴ FU side 47

⁷⁵ FU side 149

⁷⁶ FU side 70

⁷⁷ FUn side 27

⁷⁸ FUn side 27

⁷⁹ FUn side 27

- 2,7 % av ungdommene svarte hos foreldre.⁸⁰
- 10 % av ungdommene svarte «ingen av stedene».⁸¹

3.10.1 Gjenforening

83,6 % av fosterforeldrene svarer nei på spørsmålet om det vil være positivt for barnet med tilbakeføring til foreldrehjemmet.⁸²

3.10.2 Adopsjon

Mange fosterforeldre ønsker å adoptere fosterbarnet og ønsker former for varig tilknytning.

- 34,4 % svarte ja til å adoptere.⁸³
- 45,6 % svarte nei til å adoptere.
- 20,0 % svarte vet ikke til å adoptere.

Motivasjonen til de som svarte ja til adopsjon⁸⁴

- 87,3 % sier at de ser på barnet som sitt eget.
- 79,8 % sier de ønsker ha en varig tilknytning.
- 63,1 % sier de ønsker å unngå at hjemmet skal oppleves som kun en midlertidig løsning for barnet/ungdommen.
- 54,7 % sier at de ønsker at barnet skal ha en familie i overgangen til voksenlivet.
- 42,5% sier de ønsket egne barn og fosterbarn skulle føle seg likeverdige.

Begrunnelsen til de som svarte at de ikke ønsker å adoptere⁸⁵

- 69,3 % oppgir hensynet til fosterbarnets relasjon til sine foreldre som hovedårsak.
- 31,4 % sier de trenger hjelp og støtte fra barneverntjenesten.
- 28,1 % oppgir at barnet har store omsorgsbehov
- 24,7% viser til hensynet til egne barn
- 21,0 % sier at det blir for stort økonomisk ansvar

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn vil etter hvert få en tilknytning til fosterhjemmet. Innholdet i «rett til familieliv i fosterhjemmet», operasjonaliseres og gjøres om til rettigheter med et definert innhold.
- Dette må ivareta barnets rett til familieliv i fosterfamilien og fosterfamiliens rett til familieliv med barnet.

⁸⁰ Fung side 27

⁸¹ Fung side 27

⁸² FU side 162

⁸³ FU side 33

⁸⁴ FU side 34

⁸⁵ FU side 35

- Der barnet har bodd 3 år i fosterhjemmet, skal det tas stilling til spørsmål om opphevelse av midlertidigheten, slik at barnet får sin tilhørighet og stabilitet i fosterhjemmet. Tiltak som innføring av oppvekstadsopsjon, adopsjon el annet tiltak som ivaretar stabilitet skal vurderes innført. Jf forslag i NOU 2023:7.
- Barnet gis en selvstendig rett til å få avklart hvor det skal bo, og opphør av midlertidigheten i en fosterhjems plassering.

3.11 Fosterforeldres mulighet for ivaretagelse av barnets beste

I dag har fosterforeldre ingen rettigheter til å ivareta barnets behov i offentlige avgjørelser som gjelder barnet. Det kan være krevende å måtte tåle å se barnet ha det vondt, men ikke kunne gjøre noe annet enn å trøste.

Anser fosterforeldrene at rett til å uttale seg, og rett til å påklage alle avgjørelser som gjelder barnets sak, er avgjørende for å ivareta barnets beste?⁸⁶

- 86,6 % svarte ja når det gjaldt vedtak fra barneverntjenesten.
- 95 % svarte ja når det gjaldt andre offentlige vedtak knyttet til eksempelvis skole, barnehage og helse.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Fosterforeldre må få rettigheter til å påklage alle offentlige avgjørelser som er bestemmende for rettigheter til barnet og for fosterfamilien.
- Fosterforeldre må ha fulle partsrettigheter i sak om fastsetting av samvær, i saker om tilbakeføring og i saker om flytting av barnet ut av hjemmet.

3.12 Barn i fosterhjem diskrimineres i forhold til tilgang til viktige digitale tjenester⁸⁷

- 78,4 % av fosterforeldrene har hatt utfordring med tilgang til Helsenorge.no
- 64,2 % av fosterforeldrene har hatt vansker med å få tilgang til helseinformasjon generelt.
- 50,8 % av fosterforeldrene har hatt vansker med å etablere bankkonto og bankkort til barnet
- 41,6 % av fosterforeldrene har hatt problemer med utstedelse av pass og 38,2% bytte av fastlege til barnet
- 23 % av fosterforeldrene har hatt problemer med mottak av beskjeder og informasjon fra det offentlige gjeldende barnet.
- 16,8 % av fosterforeldrene melder om vansker med dekning av reiseregninger på Helfo.
- 15 % har vansker med tilgang på foresatte info på skolens digitale fraværsversikt, karakteroversikt, beskjeder til hjemmet.

⁸⁶ FU side 86

⁸⁷ FU side 129

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Barn i fosterhjem må sikres at fosterforeldrene har de samme rettighetene som barn som bor med foreldre, når det gjelder tilgang til viktige digitale tjenester og ordninger.

3.13 Fosterforeldre på NAV- ytelser og avkortning⁸⁸

- 8,7 % mottar stønad til livsopphold fra NAV.

Av de som mottar dette utgjør:

- 63,2 % uførepensjon.
- 23,7 % arbeidsavklaringspenger (AAP).
- 10,5 % aldersperson
- 5,3 % sykepenger
- 3,9 % dagpenger
- 2,6 % omsorgsstønad fra kommunen
- 1,3 % foreldrepenger

Flere fosterforeldre opplever avkortning i NAV-ytelser grunnet fosterhjemsoppdraget.⁸⁹ Tiltak for å motvirke avkortning er å avstå fra å motta grunnstøtten (tidligere kalt arbeidsgodtgjøring) eller sette grunnstøtten på ektefellen som ikke er på NAV-ytelse, dersom man har ektefelle. Ikke alle NAV kontor godtar at grunnstøtten settes på ektefelle.

- 10 % sier de ikke mottar noe grunnstøtte⁹⁰
- 35 % oppgir at grunnstøtten er fordelt til ektefellen som ikke mottar NAV-ytelsen⁹¹

Avkortning i NAV-ytelser oppleves som sterkt urimelig. Det er i dag en overgangsordning som motvirker avkortning i AAP-ytelser og dagpenger, men ikke når det gjelder uføreytelser eller sykepenger.

Rekruttering av fosterforeldre i slekt gjør det ekstra viktig å sikre fravær av avkortning i uføretrygd. Dette fordi vi vet at mange besteforeldre blir fosterforeldre for eget barnebarn. Vi mener at mange uføretrygdede fint kan bli fosterforeldre og stå i et omsorgsoppdrag. Dette er potensielle gode fosterforeldre som det i dag ikke er aktuelt å rekruttere grunnet dagens avkortningsregler.

Både barneverntjenester og Norsk Fosterhjemsforening er kritiske til hvordan dagens system behandler fosterforeldre på uføre og sykepenge ytelser.

Grunnstøtten er en ytelse som er en kompensasjon for arbeidsoppgavene som følger av fosterhjemsoppdraget; at fosterforeldre må bruke sin fritid på å ta imot veiledning og

⁸⁸ FU side 250

⁸⁹ FU side 253

⁹⁰ FU side 252

⁹¹ FU side 252

opplæring og stå på og sørge for at barnet får et trygt og godt hjem. Det er viktig at kompensasjon for dette arbeidet i fortsettelsen fortsatt anses som pensjonsgivende inntekt slik at fosterforeldre ivaretas i forhold til opptjening av pensjon. Fosterhjemsoppdraget er av særskilt karakter – man må finne særordninger som ivaretar dette.

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- All avkortning av trygdeytelser grunnet grunnstøtte for fosterhjemsoppdraget, avskaffes.
- Fosterforeldre på NAV-ytelser må få særskilte unntak fra NAV systemets avkortningsregler for å ivareta barns behov for fosterhjem.
- Man må sikre at grunnstøtten fortsatt kan være pensjonsgivende inntekt.
- Fosterhjem som tiltak må særbehandles i NAV systemet grunnet barns behov for fosterhjem.

3.14 Barn har stor nytte og god utvikling i et velfungerende fosterhjem

- 93 % av fosterforeldrene svarer ja på at plassering av barnet i fosterhjemmet var til barnets beste.⁹²

I tiden som barnet/ungdommen har bodd i fosterhjemmet eller vært på ettervern, beskriver fosterforeldrene forbedringen til barnet/ungdommen slik:⁹³

- 81,6 % bedre tilknytning til voksne.
- 77,5 % bedre kommunikasjon og åpenhet.
- 77,4 % bedre sosial kompetanse.
- 75,7 % bedre fungering i det daglige.
- 66,7 % bedre mestring i barnehage, skole og jobb.
- 49,3 % forbedring av sterke smerteuttrykk.

Ungdommene svarer følgende på betydningen av fosterhjemmet:

- 80 % av ungdommene i undersøkelsen opplever at fosterhjemmet har hatt stor positiv betydning for hvordan de har det i livet i dag, og flertallet av de som svarte oppgir at de har et godt liv i dag.⁹⁴

På spørsmål om hva ungdommen mente burde gjøres for at ungdommen skulle hatt det / skal få det bedre i fosterhjemmet der det bor/ bodde krysset ungdommene av slik:⁹⁵

- 51 % ingenting, jeg har det veldig bra i fosterhjemmet og har ikke behov for at noe skal endres

⁹² FU side 68

⁹³ FU side 74

⁹⁴ FUn side 37

⁹⁵ FUn side 35

- 21,4 % jeg har behov for mer selvbestemmelse
- 20,4 % økt tilrettelegging fra ulike hjelpetilbud som psykolog og fastlege
- 12,2 % avklaring på hvor lenge jeg skal eller kan bli i fosterhjemmet
- 9,25 % mer kontakt med tilsynsperson
- 8,2 % mindre samvær
- 7,1 % mer samvær
- 8,25% mindre besøk fra barneverntjenesten
- 6,1 % mindre kontakt med tilsynsperson
- 5,1 % mer besøk fra barneverntjenesten
- 5,1. % mer kontakt med tilsynsperson

Opplever ungdommen å ha en trygg voksenperson som de har tillit til?⁹⁶

- 69,9% av ungdommene er helt enig og 11,2 % er litt enig i påstanden «jeg opplever å ha en trygg voksen person som jeg har tillit til og som kan hjelpe meg når jeg trenger det».

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Fosterhjemsordningen i Norge må være et satsningsområde i stat og kommuner. Det er godt barnevern, god samfunnsøkonomi og god politikk at barn som ikke kan bo hjemme med sine foreldre kan bo i en annen familie.
- Det må lages incentivordninger som gjør det attraktivt og trygt å være fosterhjem i 2023 og fremover, men uten å slakke på krav til forsvarlige og gode fosterhjem.

3.15 Ettervern- får ungdommen gode og tilpassede etterverntiltak?

Fosterforeldrenes svar:⁹⁷

- 40,4 % av fosterforeldrene er helt enig
- 18,3 % er litt enig
- 14,4 % er helt uenig og 9,6 % er litt uenig.
- 75 % av fosterforeldre oppgir at barneverntjenesten tok opp ettervern da barnet ungdommen var mellom 16-17 år. 17,8 % etter at ungdommen ble 18 år.⁹⁸
- 48 % er helt eller litt enig i at fosterhjemmet får nødvendig kompensasjon i ettervernperioden, mens 32,6 % er helt uenig eller litt uenig i dette.

Ungdommene som hadde mottatt etterverntiltak i fosterhjem eller utenfor fosterhjem svarte:⁹⁹

- 33,3 % etterverntiltak hadde stor positiv betydning

⁹⁶ FUn side 36

⁹⁷ FU side 152

⁹⁸ FU side 146

⁹⁹ FUn side 38

- 6,7 % liten positiv betydning
- 20 % verken positiv eller negativ betydning
- 6,7 % liten negativ betydning
- 26,7 % vet ikke
- 6,7 % ønsker ikke svare

Norsk Fosterhjemsforening anbefaler følgende tiltak:

- Ettervern må lovreguleres og gis et konkret innhold slik at ungdommen vet hvilke alternativ som finnes, og får rettskrav på disse.
- Ettervern er siste mulighet til å gi hjelp på veien til en trygg voksentilværelse. Da må man satse og heie ekstra i innspurten, ikke ta bort tiltak som ungdommen trenger.
- At barnet fyller 18 år, skal ikke bety at ungdommen mister rett til tiltak i fosterhjemmet, eller at det reduseres, dersom dette er behovet. Alder er i seg selv ikke et kriterium for endring av tiltak. Tiltak og ytelse til fosterhjemmet må ikke reduseres der hjemmet er et viktig ettervernstiltak.
- Det offentlige må også dekke ettervernstiltak for ungdom som er lærlinger i yrkesutdanning. Disse skal ikke selv betale for ettervernstiltak og utgiftsdekning.

4. Det må innføres rettssikkerhet på fosterhjemsområdet og økonomiske ressurser må settes inn for å sikre forsvarlige og stabile tiltak til barna

Barna er Norges viktigste ressurs.

Vi ønsker en fosterhjemsomsorg som er forutsigbar og rettighetsbasert. Dersom myndighetene og politikere vil satse på å rekruttere nok gode og stabile fosterhjem, har de mange av svarene i denne undersøkelsen, på de grep og tiltak som trengs og iverksettes.

Barn som flytter i fosterhjem fortjener det aller beste, slik at de får mulighet til et godt liv. Et velfungerende stabilt fosterhjem kan gi barn god utvikling slik at de kan bli trygge voksne. Det er god samfunnsøkonomi å investere i tiltak som gir barn i fosterhjem stabilitet og trygge rammer.

Barnets behov for rettssikkerhet må ivaretas bedre. Avgjørelser som treffes i barnets sak, må alltid være til barnets beste. Hensyn til svak kommuneøkonomi eller frykt hos barneverntjenesten for at deres avgjørelser kan bringes inn for EMD domstolen må aldri overstyre hensynet til ivaretagelse av barnet i den enkelte sak. Barn må få partsstatus i egen sak fra det er 10 år. Barns rett til medvirkning i egen sak må ivaretas mye bedre.

Barn har behov for at noen kan stå på for dem og sikre at de får sin rett. Fosterforeldre, som har et stort ansvar for barnet 24/7, har i dag ingen rett til å ivareta barnets sak. De er vingeklippede omsorgsutøvere uten innsynsrett i barnets sak og uten klagerettigheter.

Fosterhjemmet, som tar på seg sitt livs største oppdrag, har også behov for rettsikkerhet og forutsigbarhet. De særskilte hensynene som gjør seg gjeldende på fosterhjemsfeltet må ivaretas i et system tuftet på rettsikkerhet, slik det er i velferdsfeltet for øvrig, og med tilstrekkelig økonomi til løsninger som barnet og fosterhjemmet trenger.

Det er ikke rart at man har vansker med å rekruttere fosterhjem i dag. Den gode nyheten er at systemet, som i dag ikke fungerer, kan endres. Fosterforeldre er veldig motivert til å hjelpe barna som trenger det. De trenger forutsigbarhet og trygghet for å ivareta omsorgen for barnet, at de selv slipper å bære juridisk og økonomisk risiko, og at de ikke er vingeklippede omsorgsutøvere. Når vi ser på tilbakemeldingene fra fosterforeldrene er det helt klart at det trengs en total omlegging på fosterhjemsfeltet med fokus på rettsikkerhet.

NOU 2023:7 trygg barndom, sikker fremtid, som skulle gå igjennom rettsikkerhet i barnevernet hadde et begrenset mandat i forhold til tiltak for å styrke rettsikkerhet på fosterhjemsområdet. Vi satser på at ny fosterhjems melding som er lovet i 2024, og de lovforslag som skal fremmes, vil ta tak i de nye regler som må til i en ny "Fosterhjemsomsorg versjon 2.0".

Man må gi forutsigbare rammebetingelser for fosterhjemmene ved å gi rettigheter forankret i lov og forskrift. I dag er det en privatrettslig avtale – fosterhjemsavtalen – som regulerer tiltak inn i hjemmet, uten klageadgang på barneverntjenestens avgjørelser, og hvor vesentlige betingelser og tiltak ensidig kan endres av barneverntjenesten underveis i plasseringen. Hensyn til kommuneøkonomi kan overstyre hensyn til ivaretagelse av barnet. Uenighet om rammevilkår kan medføre at fosterhjemsavtalen sies opp.

Norsk Fosterhjemsforening anser at barneverntjenestens avgjørelser av betydning for rettigheter og plikter for barn og fosterhjem iht fosterhjemsavtalen, må anses som utøving av offentlig myndighet og dermed er enkeltvedtak iht forvaltningsloven, og ikke kun som administrering av en privatrettslig avtale.

Siden en fosterforelder som frikjøpes heller ikke rettslig sett har status som arbeidstaker og dermed ikke omfattes av arbeidsmiljølovens regler for vern av arbeidstakere, men kun er å anse som en oppdragstaker, kommer man i en sårbar, uforutsigbar situasjon. Da er man prisgitt den enkelte kontaktperson og barneverntjenestes bestemmelser. Det er behov for verdige ordninger for frikjøpte fosterforeldrene som gir trygghet og som anerkjenner omsorgsopdraget som en viktig og verdifull jobb.

Barnet må sikres ordninger som ivaretar barnets behov for et stabilt fosterhjem og kontinuitet i relasjonene. Det er behov for at barn ikke flyttes ut av fosterhjem uten at vedtak overprøves i nemnda. I dag er det ingen automatisk overprøving av barneverntjenestens

vedtak. Barneverntjenesten har stor makt, og fosterforeldre kan kjenne seg utrygge ved samarbeidsvansker og risiko for flytting.

Formålet med å bo i fosterhjem er å få tilknytning og tilhørighet - det skal utvikle seg et familieliv, og fosterforeldre skal møte barnet med kjærlighet og innlemme det i familien mest mulig som sitt eget. Vi vet at mange barn i fosterhjem kan ha lang botid i fosterhjemmet. Det vil utvikle seg et familieliv i fosterfamilien.

Vi vet at retten til familieliv iht EMK art 8 også ivaretar familieliv i andre familier enn den man er født inn i. Imidlertid er ikke det gitt noe konkretisert innhold i retten til familieliv i fosterfamilien i norsk barnevernsrett. Det er behov for å operasjonalisere innhold i dette og innføre konkrete regler. Barnevernet må også pålegges å jobbe med samarbeid mellom foreldre og fosterforeldre, og gi foreldrene støtte og hjelp til å være gode foreldre i den vanskelige situasjonen de er i.

Flere fosterhjem sier de kunne ønske å la seg rekruttere på ny dersom de kunne bli statlige fosterhjem eller fosterhjem gjennom en privat leverandør, men aldri igjen rekrutteres som kommunalt fosterhjem som de har dårlig erfaring med. Dette skyldes den store forskjellen i *forutsigbare ordninger* og kvalitet på oppfølgingen og tiltak hjemmet får. Tiltak hos statlig og privat leverandør er i større grad dimensjonert og tilpasset utfordringene fosterhjemmene står i. Dette er et viktig signal til myndighetene.

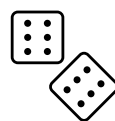
Dagens problem med rekruttering og mange utilsiktede flyttinger er symptomer som viser behov for krafttak og reformer innen feltet. Det er på tide å skape en fosterhjemsordning tilpasset fosterbarns behov for omsorg og rehabilitering, og hvor fosterforeldre blir de beste ambassadører og ønsker å anbefale andre å bli fosterforeldre!

Og til slutt vil vi igjen minne om og heie på all den fantastiske jobb som gjøres der ute i kommunene – til alle foreldre, fosterforeldre, barneverntjenester og andre aktører som hver dag gjør sitt beste for barna.

Barna er Norges viktigste ressurs, hva skal vi gjøre uten fosterhjemmene?

5. Terningkast til kommuner

Respondentene ble bedt om å gi terningkast til sine omsorgskommuner. Vi velger å kun gjengi de kommunene som har minimum 4 respondenter bosatt, og kommuner som har fått minimum terningkast 4 som gjennomsnitt. Vi har valgt disse kriteriene for å bevare anonymiteten til fosterforeldrene.

Vi heier på disse barneverntjenestene, og håper flere står på listen til neste år!

Kommune navn	Antall svar	Gjennomsnittsterningkast (fra 1 til 6)
Tinn	4	6
Verdal	5	5,4
Nittedal	9	5,4
Skien	8	5,3
Lillehammer	5	5,2
Trondheim - Bydel Lerkendal	5	5,2
Oslo - Bydel Stovner	7	5,1
Kinn	4	5
Oslo - Bydel St. Hanshaugen	4	5
Rana	4	5
Vestby	4	5
Årdal	5	5
Trondheim - Bydel Midtbyen	7	5
Indre Fosen	8	4,9
Sandefjord	14	4,9
Bergen - Bydel Arna	4	4,8
Nærøysund	5	4,8
Moss	14	4,8
Elverum	7	4,7
Østre Toten	7	4,7
Ringsaker	9	4,7
Ås	5	4,6
Bergen - Bydel Årstad	9	4,6
Trondheim	13	4,6
Narvik	4	4,5
Oslo - Bydel Frogner	4	4,5
Trondheim - Bydel Østbyen	4	4,5
Voss	4	4,5
Lørenskog	6	4,5
Haugesund	10	4,5
Ålesund	17	4,5
Hamar	5	4,4
Stad	5	4,4
Stord	5	4,4

Melhus	7	4,4
Bærum	10	4,4
Trondheim - Bydel Heimdal	11	4,4
Drammen	14	4,4
Grimstad	4	4,3
Harstad	4	4,3
Lier	4	4,3
Lunner	4	4,3
Namsos	4	4,3
Nome	4	4,3
Ørland	4	4,3
Hammerfest	6	4,3
Oslo - Bydel Sagene	6	4,3
Karmøy	8	4,3
Orkland	8	4,3
Øygarden	10	4,3
Sunnfjord	6	4,2
Alver	9	4,1
Stjørdal	10	4,1
Levanger	12	4,1
Stavanger	15	4,1
Askøy	4	4
Bjørnafjorden	4	4
Horten	4	4
Surnadal	4	4
Time	4	4
Porsgrunn	5	4
Ullensaker	5	4
Vefsn	5	4
Oslo - Bydel Østensjø	8	4
Lindesnes	11	4